

njih učinkov nam letno propade znatna količina energije kot biomasa v gozdovih, v primarni in finalni lesnoindustrijski predelavi, kmetijstvu, komunali in še kje. Ali je gospodarnejši uvožen premog iz severne ali južne Amerike kot kurivo, ki ga pobremo na pragu in ob katerega se vsak dan spotikamo? Praksa razvitih in bogatejših evropskih držav je precej drugačna. Le-te bioenergiji namenijo vso pozornost. Zato se tudi briketiranje in peletiranje vse bolj uveljavlja in je ne le ekonomsko, pač pa tudi ekološko povsem utemeljeno. Smo res tako bogati, da se pri nas to ne splača?

Uničeno okolje kot breme nerazvitosti in neosveščenosti

Miran Čas*

7. LITERATURA IN VIRI

BOSSEL, U. (1984): Production and marketing of briquetted and pelletized solid biomass fuels. Referat na svetovni konferenci o bioenergiji, Bioenergy 84, Göteborg.

DENŠA, M. (1984): Les kot energetski vir in njegov delež v energetski bilanci SR Slovenije. Diplomsko delo.

GALA, Z. (1984): Uporaba drevesne skorje s CMS. Diplomsko delo.

JERMAN, J. (1963): Briketiranje lesnih in drugih odpadkov. IGLG.

GISLERUND, O. (1984): Storage and treatment of wood fuel. Referat na svetovni konferenci o bioenergiji, Bioenergy 84, Göteborg.

SVETLIČIČ, A. (1979): Industrijski lesni ostanki v Sloveniji — nastanek in poraba v letu 1977. IGLG, Ljubljana.

TURK, Z. (1976): Uporaba in uporabnost smrekovega in jelovega lubja. GV št. 34/76. IGLG.

ŽGAJNAR, L. (1985): Problematika pridobivanja in uporabe drobnega lesa in sečnih ostankov v energijske namene. GV št. 3/85. IGLG.

ŽGAJNAR, L. (1985): Sečni ostanki v gozdu — možnost pridobivanja in uporabe. Elaborat IGLG, Ljubljana, 1985.

: Linije za briketiranje lesnih ostankov. Poslovni vodič LESMA 86, Informativni propagandni oddelek GIP GRADIS. Ljubljana, 1986.

: Različni prospekti in reklamni material domačih in tujih proizvajalcev briketov in tehnike za briketiranje.

Razvoj držav postaja zaskrbljujoč; vse večja je poraba energije in naravnih dobrin, nadzirano divjajo in pustošijo industrija, promet in vojne tehnologije. Narava je pri tem nepomembna, zanemarjamo jo in onesnažujemo na najrazličnejše načine. Propadanje gozdov, ropanje tropskih gozdov, suše in poplave, širjenje puščav, lakota ter izginjanje mnogih rastlinskih in živalskih vrst po vsem svetu so samo odraz človekovega odnosa do narave. Človek sam je vse bolj neposredno izpostavljen raznim strupom, vrti se v začaranem krogu.

Manj razvite dežele, med katere sodi tudi naša, so nehotе primorane sodelovati v igri »velikih«. Vendar se v tej tekmi s časom za naš napredek včasih že prodajamo. Dovoljujemo polkolonialne odnose in sprejemamo umazane tehnologije, ki jih razvite države ne marajo in jih ponujajo po kratkoročnih in komercialno ugodnih pogojih. Tak primer je pretapljanje zelo strupenih svinčevih koncentratov iz vseh koncev sveta v zgornji Mežiški dolini, čeprav ima pri tem Rudnik Mežica izgubo. Marsikje bi pri iskanju dohodka in deviznega priliva lahko z malo več zavzetosti ubrali čistejšo pot, ki bi nam ohranjale zdravje pokrajino. Usmerjeni smo le v industrijski razvoj, na bogastvo naše naravne danosti pa pozabljamo in ga s tem celo zmanjšujemo. Z več iniciativnosti in znanja bi lahko prešli na čistejšo tehnologijo in izdelke, ki zahtevajo manjšo porabo energije. S tem bi zmanjšali obremenitev okolja z nenaravnimi posegi in s

* M. Č., dipl. inž. gozd. Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo, 61000 Ljubljana, Večna pot 3, YU.

strupenimi izločki. Preprečili bi marsikatero ekološko in tudi človeško katastrofo.

To hotenje je v današnjem trenutku tudi eden od glavnih pogojev za ohranitev našega naravnega prostora. Poiščimo rezerve pri iskanju dohodka v naših domačih logih, ki nam ga bodo dajali, če bodo skupaj z nami zdravi.

Poglejmo najprej, kakšno pot smo v svojem razvoju prehodili mi, kje smo se obnašali smotrno in kje ne. Poglejmo, kakšen je davek našemu razvoju, ki ga plačuje naša vse bolj obubožana narava. Svoj davek najmočnejše plačuje gozd, naše edino obnovljivo naravno bogastvo in velika družbena dobrina. Gozd je daroval ogromno k povojni izgradnji porušene Jugoslavije, ves čas našega povojnega razvoja daje na meji zmogljivosti in zdaj mora plačevati še za našo brezbrzičnost. Dobra polovica hirajočih dreves v slovenskih gozdovih to najbolje ponazarja. Ni vsega kriv domnevni evropski oblak onesnaženega zraka, največ smo k umiranju gozdov prispevali sami. To nam potrjujejo močni deleži poškodovanega drevja do več deset kilometrov od znanih virov emisij, kot so: TE Šoštanj, TE Trbovlje, Rudnik svinca Mežica, Železarna Jesenice, TGA Kidričevo, Cinkarna Celje, Rudnik urana Žirovski vrh, mestne toplotarne, individualna kurišča in drugi. Nekatera od teh območij se že združujejo v skupna imisijska območja, katera nam je lepo zarisal lanski februarški ožig smreke, jelke in bora, ki je prizadel zaradi imisij oslabela drevesa.

Ali bo gozd vzdržal vse to, ali nas čaka katastrofa in uničenje dežele?

ABSURDEN RAZVOJ ENERGETIKE V NAŠI DRŽAVI

Za ilustracijo našega enosmernega povojnega razvoja pogledajmo, kako sta se s povečevanjem načrtov v težki industriji in predelavi, z razvojem prometa in drugega povečevali poraba energije in njena proizvodnja. S tem se je povečevala tudi obremenjenost okolja s strupenimi emisijami in z odpadki, kar gospodarskih organizacij pri njihovih ozko zastavljenih ciljih večinoma ni zanimalo, niti jih ni neposredno prizadelo.

Družbeni proizvod se je po cenah iz leta 1972 povečal od 900 milijonov din leta 1950 na 1.750 milijonov din leta 1960, na 3.400 milijonov din leta 1970, na 6.300 milijonov din leta 1980 in do leta 1983 upadel na 6.200 milijonov din.

TE Šoštanj, ki proizvaja 35–40 % emisij SO_2 v Sloveniji, s svojim obratovanjem bistveno spreminja utrip življenja in podoba okolja v Šaleški dolini – kam gremo?

(Foto: Miran Čas 1986)

Poraba električne energije pa se je v času povojne izgradnje in razvoja Jugoslavije od leta 1958 do 1979 povečevala s povprečno stopnjo 10,4 % na leto. Vzporedno se je povečevala odvisnost Jugoslavije od uvoza energije. Vrednost uvoza je do leta 1979 presegla že 30 % celotne vrednosti izvoza; leta 1970 je le-ta znašala samo 5,7 % vrednosti izvoza.

Obenem se je vse bolj povečevala tudi domača proizvodnja električne energije, kot tudi izkop premoga. Proizvodnja električne energije se je od 500 MW leta 1945 povečala na 1000 MW v letu 1980, na 2000 MW leta 1960, na 6500 MW leta 1970, na 14.000 MW leta 1980 in leta 1985 dosegla že 19.000 MW. Vidimo, da je proizvodnja električne energije povprečno naraščala več kot 10 % na leto.

Poraba električne energije se je povečevala od 8,8 milijarde kWh leta 1960 na 67,4 milijarde kWh do leta 1983, kar pomeni, da še vedno narašča po letni stopnji 5,6 %. V razvitih deželah Evrope je ta stopnja rasti le še 3,5 %. Vidi se, da njihove gospodarske panoge uvažajo v proizvodnjo racionalnejše tehnologije, ki rabijo manj energije in so že zaradi tega čistejše.

Veliki uspehi pri elektrifikaciji naše dežele pa žal skrivajo v sebi bistvo problema, s

Žalostna slika uničenih kapitalnih smrekovih gozdov v imisijskem območju Zgornje Mežiške doline (Foto: Miran Čas 1986)

katerim se srečujemo danes. Prevelika poraba energije in s tem velika odvisnost od uvoza, močno onesnaževanje pri proizvodnji in porabi te energije ter onesnaževanje pri samih tehnoloških procesih odkrivajo še bolj zakrit pojav oziroma družbeno anomalijo.

»Problem je namreč v dejstvu, da sta se tako proizvodnja kot tudi poraba električne energije razvijala neodvisno od dejanske cene proizvodnje, kaj šele od svetovne cene energije, od katere je postajalo naše gospodarstvo vse bolj odvisno. Ker cena električne energije za velike porabnike ni pokrivala niti ene četrte cene proizvodnje, je bila seveda električna 'žerjaka' porabnikov nenasitna. Posledica tega dejstva je bila strahotna strukturna deformacija našega gospodarstva. Energetsko intenzivne proizvodnje – aluminij, petrokemija, železarstvo, papirna industrija itd. – so povečevale svoje obratovanje in se celo usmerjale v izvoz, ob tem pa so živele od 'skrite subvencije', ki so jo dobivale z docela nerealno ceno električne energije. Dimenzije, ki jih je ta proces zajel, lahko sodimo po podatku Svetovne banke, ki navaja, da porabi Jugoslavija za povprečno enoto konč-

nega izdelka dvakrat več energije kot sosednja Avstrija ali ZRN, in celo šestkrat več kot mala Švica.

'Energetiki' si niso zastavili vprašanja, zakaj povpraševanje po energiji raste v Jugoslaviji hitreje od stopnje rasti celotne proizvodnje, zadovoljevali so se z ugotovitvijo, da so takšne pač 'objektivne tendence', in v tem smislu tudi načrtovali svojo bodočo ekspanzijo. Vse ostalo so prepuščali 'ekonomistom' in mogoče še 'politikom'. Tako prihajamo do absurda, da dolgoročni plan do konca tega stoletja predvideva gradnjo dodatne zmogljivosti 19.000 MW instalirane moči, torej toliko, kot smo je zgradili v preteklih 40 letih. Taka investicija pa bi nas stala kar 30 milijard dolarjev.« (Dnevnik, 1. 3. 1986)

In ta plan naj bi uresničili z gradnjo jedrskih elektrarn?

KVALITETA ZRAKA V JUGOSLAVIJI IN EVROPI

Primerno temu razvoju se je spreminjala tudi kakovost zraka, posebno v regionalnih industrijskih centrih, kjer se kritično stanje še dodatno poslabšuje zaradi ogrevanja stanovanj in lokalnega reliefa. Onesnaženost zraka je v nekaj povojnih desetletjih dosegla neslutene razsežnosti.

Po ocenah Hidrometeorološkega zavoda Jugoslavije je v letu 1980 onesnaženost z žveplovim dvokisom v Jugoslaviji dosegla že 1.285.000 t. Všteti so naslednji glavni izvori emisij: termoelektrarne s 530.000 t SO₂, ostala industrija in ogrevanje prav tako s 530.000 t SO₂, kemijska industrija s 180.000 t in promet s 45.000 t SO₂.

Sorazmerno je naraščala tudi onesnaženost zraka z drugimi strupenimi emisijami, kot so: dušični oksidi (NO_x), ogljikovodiki (neizgorele organske spojine), ozon (O₃) in prah. Vse večja je tudi prisotnost zelo strupenih težkih kovin v zraku (Pb, Cd, ...), ki so močno kancerogene.

Nezadržno pa se povečuje onesnaženost potokov in rek z industrijskimi in komunalnimi odpadkami (Sava, Savinja od pritoka Pake naprej, Drava, Mura, Reka, ...). Redke so reke ali pritoki, ki so se ohranili čisti ali pa so jih ljudje okoli njih z dovolj osveščenosti in odgovornosti očistili. Ena od redkih očiščenih slovenskih rek je reka Meža, kamor sta se zopet vrnila bistrina in življenje. Žal pa sama Meža ne more spremeniti ne videza ne kriv-

de zaradi strupenih plinov umirajoče, nekoč bujno rastoče Mežiške doline.

Sramotno zrcalo »razvitosti« občin so v glavnem povsod prav reke in potoki. Redke so občine, ki vidijo zrcalo svoje kulture in razvoja v čistosti rek in zraka.

Neugoden relief in slabe meteorološke razmere v nekaterih industrijskih središčih (zaprte doline s pojavom inverzije) pa so obremenjenost z emisijami še povečali. Okoli takšnih industrijskih središč se začenja opaziti postopno sušenje gozdnega drevja, ki je v bližini dimnikov in drugih izvorov emisij ponekod popolnoma odmrlo. Tako so bili dani vsi pogoji za delovanje erozije, katere posledice so danes vidne kot gola, skalna pobočja. Na večjih razdaljah pa so plini in tudi onesnažene vode počasi in vztrajno zastrupljali zemljo in vse živo. Povzročili so postopno umiranje ekosistemov.

Z graditvijo visokih dimnikov konec šestdesetih let je bil problem za nekaj časa zakrit in pozabljen, dokler se ni pojavil v veliko večjem obsegu vseh povsod. Strupeni plini so se preko megle in oblakov v vse hujših oblikah prenašali na velike razdalje, se usedali po vsej zemeljski površini in povzročili začetek postopnega umiranja gozdov. Pojav je močnejše opazen v okolici velikih industrijskih središč in na poteh zračnih tokov, predvsem na sedlih in grebenih. Še posebno močno pa se pokaže ob zaostrenih klimatskih razmerah, ki oslabelemu drevesom še dodatno zmanjšujejo preživetveni prag.

V srednji in zahodni Evropi je tako ponekod uničenih že nad 60 % gozdov. Po podatkih o količini emisij z SO_2 se Jugoslavija med drugimi evropskimi državami uvršča nekje na začetek druge polovice v razpredelnici držav. Jugoslavija je v letu 1980 emitirala 1.285.000 t SO_2 , razvita ZRN pa v letu 1982 3.469.000 t SO_2 oziroma v letu 1975 3.630.000 t SO_2 . Stanje pri nas je bilo v letu 1975 ugodnejše kot danes predvsem na račun manjše porabe in proizvodnje energije ter uporabe boljšega premoga z manjšo vsebnostjo žvepla.

V Nemčiji pa se je stanje od leta 1975 do 1982 že izboljšalo za okoli 200.000 t SO_2 ali za ca. 8 %. Še večje emisije pa dosega Velika Britanija, ki je v letu 1975 dosegla skoraj 5 milijonov t žveplovih emisij.

Za primerjavo pogledimo, kakšne so bile emisije po državah, preračunane na isto enoto površine, na km^2 . V ZRN je bila ta količina

14,6 t/ km^2 , v Jugoslaviji 5,3 t/ km^2 , v Grčiji 4,6 t/ km^2 , v Veliki Britaniji pa kar 20,3 t/ km^2 .

Zelo drugačna pa je razpredelnica žveplovih depozitov po državah. Po podatkih nemških strokovnjakov je razpored držav po letnih količinah usedlega žvepla naslednji:

- DDR	8,5 g/ m^2
- ČSSR	7,6 g/ m^2
- Belgija	6,7 g/ m^2
- Madžarska	6 g/ m^2
- ZRN	5,5 g/ m^2
- Jugoslavija	5,4 g/ m^2
- Poljska	5,3 g/ m^2
- Velika Britanija	

Letni razpored odloženega žvepla velja za obdobje 1979–1982.

Različnost med razpredelnico držav po izpuščenih emisijah in razpredelnico držav po odloženih depozitih žvepla nam govori o velikem vplivu zračnih tokov in drugih meteoroloških pojavov na količine žveplovih usedlin v kaki deželi. Zahodni vetrovi odnašajo onesnažen zrak proti vzhodu. Tako je npr. Velika Britanija v razpredelnici odloženih depozitov med zadnjimi, pa čeprav proizvede največ SO_2 . Zato tudi umiranja gozdov ne pozna v tako hudih oblikah kot sicer dosti čistejše skandinavske ali druge manj umazane vzhodnejše dežele. Vidimo, da razdalje pri tem ne igrata nobene vloge in da pred strupenimi primesmi zraka niso popolnoma varni niti najbolj oddaljeni predeli Evrope.

Če pregledamo izvore žveplovih in nekaterih drugih strupenih emisij, ki so jih v letu 1982 preučili v ZRN, vidimo, da so deleži po izvorih naslednji:

- za žveplov dvokis (SO_2) – skupno 3,47 milijona ton – 62 % energetski obrati, 25 % industrija, 9 % individualno gretje, 3 % promet;
- za dušične okside (NO_x) – skupno 3,1 milijona ton – 55 % promet, 28 % energetski obrati, 14 % industrija, 4 % individualno gretje;
- za ogljikovodike – skupno 1,6 milijona ton – 39 % promet, 32 % individualno ogrevanje, 28 % industrija, 1 % energetski obrati;
- za prah – skupno 0,7 milijona ton – 60 % industrija, 22 % energetski obrati, 9 % promet, 9 % individualno gretje.

GLAVNI ONESNAŽEVALCI ZRAKA V SLOVENIJI

Po ocenah HMZ Slovenije iz leta 1984 proizvede Slovenija letno 165.000 t SO_2 . Zanima

nas, kdo so povzročitelji emisij. Če bomo znali pokazati nanje, bomo vedeli, kje odstranjevati izvor zla oziroma iskati rešitve za zmanjšanje emisij. Tako bomo upočasnili proces propadanja, degradacije našega naravnega prostora in ohranili naše sožitje z njim. Če je namen dela blagostanje, mora postati varovanje zdravega okolja sestavni del vsake gospodarske dejavnosti.

Glavni onesnaževalci zraka z žveplovim dvokisom po občinah SR Slovenije v letu 1984 so po ocenah HMZ Slovenije bili:

1. T. Velenje (TE Šoštanj 59.700 t SO₂)
2. Trbovlje (TE Trbovlje 23.600 t SO₂)
3. Ljubljana Moste (Toplarna Ljubljana 16.100 t SO₂)
4. Ptuj (TGA Kidričevo 5.850 t SO₂)
5. Ravne na Koroškem (Rudnik in topilnica Mežica 5.200 t SO₂, Železarna 520 t SO₂)
6. Krško (Papirnica 4.500 t SO₂)
7. Celje (Cinkarna 3.400 t SO₂)
8. Jesenice (Železarna 1.350 t SO₂)
9. MB-Ruše (Tovarna dušika 1.570 t SO₂)
10. Zagorje ob Savi (IGM 970 t SO₂)
11. Laško (Papirnica Radeče 820 t SO₂, Pivovarna 240 t SO₂)
12. Ilirska Bistrica (Lesonit 650 t SO₂)
13. Kranj (Tekstilindus 570 t SO₂, Opekar-
na 100 t SO₂), itd.

Poleg emisij SO₂ se v večini primerov pojavljajo tudi emisije prašnih delcev in druge neocenjene vrste emisij.

Zaradi različne onesnaženosti zraka po občinah, različne konfiguracije tal in različnih meteoroloških razmer so povprečne koncentracije SO₂ v posameznih krajih Slovenije različne. Lestvica najbolj onesnaženih krajev v Sloveniji, ki kaže povprečno koncentracijo SO₂ v zraku v kurilni sezoni, je naslednja:

- nad 20 mg SO₂/m³ zraka: Trbovlje, Hrastnik, Črna, Ljubljana, Maribor, Krško, Celje;
- nad 10 mg SO₂/m³ zraka: Kamnik, Žerjav, Zagorje, Žalec, Mežica, Škofja Loka, Medvode, Kranj, Štore, Rimske Toplice, Tržič;
- nad 5 mg SO₂/m³ zraka: Litija, Ptuj, Slovenj Gradec, Slovenska Bistrica, Jesenice, Vrhnika, Šentjur, Radeče, Sevnica, Domžale, Kidričevo, Murska Sobota, Idrija, Šoštanj, Ravne, Novo mesto, Ruše;
- pod 5 mg SO₂/m³ zraka: Titovo Velenje, Kanal, Črnomelj, Izola, Ankarani, Koper, Kočevje, Ilirska Bistrica.

EMISIJE IN NASTOP IMISIJSKE GOZDNE MEJE KOT ZNANILKE EKOLOŠKE KATASTROFE

Poleg naravnih, rastiščnih dejavnikov, ki določajo znane gozdne meje, se pojavlja nov omejujoč dejavnik okolja; to so strupene emisije, ki uničujejo oziroma preprečujejo rast gozdnega drevja in grmovja. Tako se v zadnjih desetletjih opaža nastop umetno povzročene imisijske gozdne meje. Imisijska gozdna meja predstavlja zaradi drugih dejavnikov okolja kritično črto med sklenjeno gozdno vegetacijsko odejo (z vsemi stopnjami oziroma oblikami ohranjenosti) in razkrito zemeljsko površino, izpostavljeno eroziji. Pojavlja se okoli znanih izvorov onesnaževanja zraka.

Gozdno vegetacijsko odejo lahko ohranjamo s pravilnimi, prilagojenimi gojitvenimi pristopi, upoštevajoč odpornost posameznih drevesnih in grmovnih vrst. Erozijske in drugih negativnih sprememb na ogolelih gozdnih pobočjih pa ne moremo preprečiti brez pregrad in drugih izredno dragih tehničnih ukrepov, ki jih pri nas vsekakor nismo zmožni izpeljati.

Dober primer nezmanjšanih emisij in širjenja imisijske gozdne meje ter s tem povečanja že preko 360 ha velikega erozijskega območja, je zgornja Mežiška dolina ob Topilnici svinca v Žerjavu. Tam opravljamo številne gozdarske in biološke raziskave, s katerimi se želimo čim bolj seznaniti s procesi propadanja gozdov in obvarovanja vegetacijske zelene odeje na prizadetih območjih.

KONVENCIJA O ZMANJŠANJU ŽVEPLOVIH EMISIJ ZA 30 % DO LETA 1993

Kaže, da se Jugoslavija še vedno ni zavedla posledic vse večjega onesnaženja, saj ni podpisala konvencije držav o zmanjšanju žveplovih emisij.

V Helsinkih so zadnjega julija 1985 ministri za okolje iz 21 držav podpisali tako imenovani Protokol v žveplovih emisijah. To je legalno potrjen dokument, s katerim so se vse te države obvezale zreducirati emisije ali prekomerne izvore SO₂ za najmanj 30 % v najkrajšem času, najkasneje do leta 1993. Toda 14 držav tega dokumenta ni podpisalo, čeprav je v vsakem primeru tudi 30 % redukcija za tako dolgo periodo premajhna. Še težja pa bo pot k naslednjemu dokumentu o zmanjšanju onesnaženja zraka z dušikovimi oksidi.

Srečanje v Helsinkih je bilo označeno kot 10. obletnica konference o varnosti in sodelovanju v Evropi, ki je bilo praktično tretje srečanje, EB III., izvršilnega telesa za dogovor o čezmejnih zračnih polucijah na dolge razdalje.

Dokument so podpisale:

Švedska	Švica
Norveška	Avstrija
Danska	Češkoslovaška
Finska	SZ
Belgija	Ukrajina
Nizozemska	NDR
Luksemburg	Bolgarija
Lichtenstein	Madžarska
ZRN	Italija
	Kanada

Dokumenta niso podpisale:

Grčija	Jugoslavija
Španija	Islandija
Portugalska	Irska
Turčija	Vatikan
Malta	ZDA
Ciper	Velika Britanija
Romunija	Poljska

(Acid magazine – autumn, 1985)

nega gozda. Pri različnih stopnjah ogroženosti gozdov se naši gojitveni cilji spreminjajo od še splošnih gospodarskih k popolnoma varovalnim, protierozijskim. Ti pristopi pa v sebi, z ohranjanjem vitalnejšega naravnega mladja, še vedno omogočajo povratek k prvotnemu naravnejšemu načinu gospodarjenja, kolikor bi se emisije zmanjšale oziroma odpravile.

V nasprotnem primeru pa so tudi vse raziskave zaman.

LITERATURA:

1. Statistični letopisi SR Slovenije
2. Dnevnik, 1. marca 1986 (Naš program jedrske energije, Janez Stegnar)
3. Poročilo HMZ Slovenije iz leta 1985
4. Poročilo HMZ Jugoslavije iz leta 1985
5. Was ist los mit unserem Wald? 1. avgust 1985
6. Acid magazin, autumn 1985.

KAJ LAHKO STORIMO?

Ali se ne umaknemo prevečkrat v gozd, k svojem vse manjšemu »kubiku«? Ob problemih onesnaževanja velikokrat dvignemo roke in ne storimo ničesar. Po svoji strokovni izobrazbi smo prvi poklicani, da opozarjamo delavce različnih gospodarskih in družbenih dejavnosti na napake v odnosu do okolja in na njihove daljnosežne posledice. Marsikater Krupe ali doline smrti ne bi bilo, če bi se pojavili pravočasno na pravem mestu.

1. S predavanji in osveščanjem po šolah in drugod v javnosti moramo vzpostaviti bolj human odnos do narave. Glasno moramo pokazati na kršitelje in na posledice brezbriznega odnosa do človeka in okolja. Dovolj časa smo izgubili, ko smo tri desetletja mirno gledali umiranje jelke, ki je bila nekdanj ponos naših gozdov!

2. Doseči moramo zmanjšanje emisij in podpis konvencije v celotnem jugoslovanskem prostoru.

3. Gospodarjenje z gozdovi v teh območjih moramo prilagoditi posebnim imisijskim razmeram. Naš cilj je ohraniti in pospeševati preživelost, odpornejšo primes v poškodovanih gozdovih in jo tvoriti v stabilno, sklenjeno sestojno zmes novo nastajajočega raznodob-

Obveščamo bralce in sodelavce, da ima uredništvo Gozdarskega vestnika ter Zveza društev inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesarstva novo telefonsko številko (061) 224 080.

Uredništvo